

MA-272

Somogy megye, Mészáros
Község adattár

MA-272

Szülő: Mészáros Péter

Születési ideje: 1953

Tartalék, Táncos, jászok,

Iskola, táncosok, székely

18-as, 18-as

Iskola, székely, székely

Iskola; XIX, 3, a
XXIV
XXVI, 2
XXVII, 3, i

Iratgyűjtő

MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Levegő

Abonyi 04. 44. 635-20. 44. 635-20. 44. 635-20.

Maácz László
1953. VI. 28.

EA 4014

Csököly
Somogy megye

Adatközlő: Márkus Pál, 78 éves fm.

Én 1875-ben születtem, Csökölyben, mindig itt éltem. Ugy volt, hogy lakodalmakban voltam másutt is, de csak itt a környéken, nem messzire. Mikor még fiatal voltam, legény, meg már házas is, akkor még az ilyen bál-féle história nem volt. Inkább csak olyan majális volt. Mondjuk 25 éves voltam, akkor kezdődtek a bálók. Akkor kezdődött a tánciskola is, az előtt az sem volt.

Tánc tanulás tánciskola előtt:

Hogy tanultak? Esetleg lakodalomban a gyerekek látták az idősebbektől, úgy tanulmányozták. Meg aztán a gyerekek - inkább a lányok - táncoltak itt már az utcán is, úgy játékból, összefogóztak. Olyan iskolás /-korú/ lányok voltak. Elkezdtek énekelni, körbeálltak:

Hej, szénája, szénája
Széna szakadékja
Benne van a kerék asszony
Kerék kis menyecske,
Öleld akit szeretsz.

A körbe benne állt egy lány, elfogott egyet belül, akkor oszt azt mondja:

Ezt ölelem, ezt csókolom,
~~(Ejvén dolbján dolboruján)~~ /értelmetlen szövegrész/
Adjon Isten lassu esőt,
Mossa össze mind a kettőt
Mint a záporosót.

(V. ö.: M. N. III. 363. e.)

Erre aztán forogtak bent. Akkor aztán újra kezdték, mikor ez a kör elmult, kezdték a másikat.

A fiúk, meg labdázni szoktak, gyerekkorukban azok nem szoktak táncolni, csak így összecsomóztak / = összeálltak csomóban / , oszt dobálóztak a lapdával.

Fiatalok játéka

Aztán az volt az érdekes, hogy Husvétkor, - mind a két napján, - a lányok kimentek a ház elé, összecsomóztak, csomóba álltak, aztán kezdték az almát dobálni. Kaptak az anyjuktól almát benn. Földöbta, oszt elkezdt csattogatni, majd elkapja az almát. Tehát mielőtt ismét elkapná az almát közben tapsolt. A legények meg ott álltak egy másik csomóban, oszt mikor a lányok hajigálták az almát, odangrotykáltak, mint a karvalyok, megfogták a lányt, elvették az almát. Megették, vagy zsebrevágták. Volt, akinek már tele volt a zsebe. A lány aztán kért az anyjától másikat. Akkor a legénye beszélgettek a lányokkal egy keveset, oszt mentek tovább.

Majális

A majális az künn volt az erdőben. Zenét fogadtak, volt ital, muzsika, tánc, mulatság. Tavasszal volt ez, mikor már szép volt, kizöldültek a fák. Ez a majális-tartás már kora fiatalsága idején megvolt. Később aztán, mikor a tánciskolák kezdődtek, - es lehetett úgy az 1902-ös években - azután már nem tartották, akkor már többször ilyen bálókat tartottak. Akkor már nem mentek ki, itt tartották benn a vendéglőben.

Hát ugy nem állt az másként, mint muzsikáltak, táncoltak, vittek horodót, bor volt, danoltak, táncoltak, ugy a füves gyepen. Vótak ugy rendezők összeállítva a fiatalokból, legényekből, azok rendezték.

Vegyesen kimentek oda, még az uri nők, uri népek is, a parasztemberrel is. A majálison nem volt semmi műsorféle. Délután kezdődött, aztán este ért véget.

Utóbb a Csepregi - féle vendéglőnek a félszerében voltak, annak az oszlopait körülfonták zölddel, ott volt a mulatság, ott aztán égtek a táncosok.

EA 4014
Adatközlő Márkus Pál 78 éves fn.

A tánciskoláról.

Én nem jártam tánciskolába. Mikor ez megkezdődött, én már ^{nő} házas voltam, feleségem volt. Hívtak nagyon, hogy menjek tánciskolába, de a feleségem nem akart jönni -mert már asszony volt - meg engem se eresztett.

Tanítottak ottpl. keringőt, körmagyart, krajc pulkát, lengyelkét, későbbben bosztont, de még eleinte nem. Tanították a padipadinét is, látásból láttam, rezgő pulka, gyors pulka, meg ilyesmi volt. Többet azért megtanultam én is látásból, utánoztam. Krajcpulkát is csináltam, gyors pulkát, lengyelkét. - A körmagyart nem tudom, nem arra a "Ritka buza, ritka árpa, ritka rozs"-ra ment-e? Kettesével álltak körbe, úgy mentek, egyik a másik után, a lány a fiu jobboldalán volt, a fiu hol a derekát fogta, hol a kezét.

/A tánc leírása a következő: a dallam első sorára negyedütemenkint a bal láb előre lép és a jobb zár, ismét a bal előrelép és a jobb zár, majd bokázó következik: jobb, bal, páros. A második sorban az első negyedre sima forgás van balra, utána ismét bokázó. A harmadik sorra az első negyedre hátralépés: jobb lép hátra, a bal zár, ismét a jobb lép hátra, a bal zár, majd ismét bokázó következik. A negyedik sorra ismét forgás következik balra és bokázó./

Bál.

Vendéglőben szokták tartani nagyobb részt. Voltak rendezők, ilyen fiatalok összehozták, hogy mikor lesz, husvétkor, vagy szüreti mulatságkor, vagy mikor. Pl. volt farsangi bál is húshagyókor, meg ünnepi alkalmakkor, szüretkor, akkor ősszel, karácsonyra, 6-estendő utolsó napján is. Meghívóval csinálták, aki kapott meghívót az aztán elment a bálba, aki nem kapott, azért az olyan is elment, befogadták azt is.

Vendéglőben tartották, hol az egyikben, hol a másikban, - volt akkor több is /t.i. vendéglő a faluban/ - hogy a vendéglősök ne sértődjenek meg, hogy mindig egy helyen tartják. Aztán csináltak ezek olyan mikedvelő előadásokat is, utána aztán bál volt reggelig. Hízen ezt folytatják máma is.

Báli zene

Volt tulajdonképpen muzsika, /- vonózenekar/ meg réstrombita is. Ugyanaz a zenekar volt, hol az egyikkel játszottak, hol a másikkal. Őt vagy esetleg hattagu volt a zenekar. Mikor táncolni kellett, akkor hegedűvel játszottak; azt meg jobban nappal használták, azt a trombitát, nem táncra. Hogy ha így kísérsz mentek valahova, vagy ha megkezdődött valami /t.i. ünnepség, összejövetel/, azzal hívták össze a népeket. - A zenekarban csökölyiek is voltak, gideiek is. A zenekar csökölyi volt, de meg hívtak más zenekart is, Gidén is volt.

Báli táncok, báli magatartás.

Ott már mentek ezek a tánciskolai táncok, meg a régebbi magyar táncok is. Ugyan már a fiatalok, ~~az~~ akik a tánciskolába jártak, nemigen tudták ezeket a magyar táncokat. Az öregek tudták, a csárdást, a lassút is, a frissét is.

A bálba elmentek az idősek is, még az öregasszonyok is. Különösen akiknek családjuk volt ott. Mert a szülők elmentek.

Amennyi /X/ csak birt, mind táncolt, ha az egyik táncban nem, a másikban igen. Különben is úgy volt, hogy föl váltották a táncosok egymást,

Magocz László

1953. VI. 28.

EA 4014

Csököly,
Somogy megye

Adatközlő: Márkus Pál 78 éves. fn.

táncokban elkérték a lányt, úgy ment.

A szülők, pl. a fiatalabbak táncoltak, már az öregasszonyok ugye már nem.

Verekezés? Előfordult ám az is. Azért olyan nem, hogy vannak olyan vidékek, hogy halott nélkül nem mulik el a mulatság, egy kis zavargás volt aztán a rendezők lecsillapították. A nélkül nem történik meg, hogy egy kis zavargás ne történjék. Az ital volt az oka, mikor már annyit isznak, nem tudják, hogy mit csinálnak, összevesznek. Olyat nem tudok, hogy a lányok miatt vesztek volna össze.

Házi bál.

Fonó volt úgy, eljártak menyecskéknél, lányoknál, de nem volt így különösen házaknál bál. Például szüléskor, akkor szoktak tartani ilyen házi bált. Nagy mulatságot tartanak, reggelig mulatnak a fiatal keresztszülők rokonokat is hívnak össze.

Keresztelő.

Többnyire így vasárnapokon szokták tartani az ilyen keresztelőt az ilyen fiataloknál. Attól függött, hogy bírtak a szülők elkészülni rá, egy hétre a születésre, vagy két hétre rá. Volt olyan most, hogy a hét közepén született, nem bírtak elkészülni vasárnapra, elhalasztották a következőre. Mert arra készülni kellett, egész olyan lakodalmat tartottak. Ottan minden felét beszerezni, pl. olyan cukorféléket, elkezdtek készíteni 2-3 nappal előre. Volt akinek házú dísznöje volt, azt 2-3 nappal előre leszurni, hogy kész legyen a tor, főzőasszonyokat hívtak, tortákat, süteményeket elkészíteni. Megfőzték a kocsonyát már előtte való nap. Nagyszerű volt egy olyan meghívta a keresztszülőket, aztán meg a rokonokból. Na közelebből való. Nem hívták meg mindegyiket, akit például a lakodalmakon meghívtak, csak a közelebből való rokonságot.

Mikor a pap végzett a misével, vagy a reformátusoknál a prédikációjával, ott voltak a keresztszülők a bábával. Az alatt ott voltak még a hivatások is, míg a keresztszülők. Mikor itt végeztek, hazamentek, ott a szakácasszonyok kész voltak már, terítették. Megebédéztek, elkezdtek mulatni is. Este aztán vacsora újra. Éjjel aztán többször is volt étkezés. Onnan aztán nem fogyott ki az étel, ital; tésztát, süteményt, tortát, faszirozotta, horáták mindig, egész reggelig. Ment a mulatság aztán.

Ment a tánc is, úgy ám. Itten tulajdonképpen úgy szokták csinálni, hogy egy vagy két zenészt hívnak ki, nem egész zenekart. Ilyenkor mindenfelét táncoltak, ami gyűtt. Tánciskolait is, csárdást is. Egyik versben ilyet huztak, a másikban olyat, ment egyfolytában mindenféle.

„Komavéka”

szoktak készíteni, nálunk úgy nevezik: komavéka. Ételt, süteményt, húst, téasztát. Ezt nem egyszerre viszik oda a mulatságba, nehogy kárba vesszen, egyenként viszik /t.i. szülés után a fiatal anyának/, egyszer egyik, máskor másik. A rokonok is visznek egy-egy vékát. Többnyire vékát vittek, úgy mellékesen pénzt is, ha esetleg úgy valaki kevesebbet vitt a vékában. Hogy mennyit? Nem tudom, nem híresztelték azt, hogy ennyi, vagy annyi pénzt adott a vékával.

Véka: vesszőből font, 25 x 35 cm.-es alapterületű füleskosár, kb. 10-12 cm. magas, vagy még magasabb az oldala. /

Meg van ám rakva komavéka. Abba van egész tyuk, fasirozott, sütemények
~~nyak~~ a tányérra kirakva, egész kuglóf, egy üveg bor is szokott lenni. Ak-
kor ám jól élnek ott az ujszülöttnél.

Tánciskolai táncokról.

A tánciskolai táncok úgy mentek ki a divatból, hogy tulajdonképpen mindi-
ujak és újabbak jöttek, és aztán azokat tanulták meg. Hogy milyenek vol-
tak? az Isten tudja, a fox, a tangó, a boszton.

Tánciskola, hogy megkezdődött, aztán minden évben volt. - Angolkeringő,
az is volt, de hogy milyen, azt már nem tudom, az újabb fajta táncokat.
Szing, lovacska? ezt nem hallottam.

Lánykérés

Abban az időben, mikor én nősültem is, az ismerkedés nemigen volt meg
úgy a leánnyal, hanem amelyik lányt a legény megjegyezte, elküldte az any-
ját, vagy az apját a lány szüleihez. Ez aztán megmondta, hogy a fia mit
akar. Hát aztán nem mondtak neki semmit, csak mondták, hogy csak jöjjön
később. Nem mondták meg a valóságot, /t.i. hogy odadják-e a lányt/, se azt,
hogy igen, se azt, hogy nem.

Akkor aztán megmondták, hogy gyűlhetnek kérésbe. Akármelyik nap elmentek
kérésbe, hétfőn vagy kedden, szerdán; ment reggel kettő-három, este is
kettő-három /t.i. kérés/, másnap megint eggyel több, ez aztán így ment egész
héten, minden nap mentek kérésbe, este, reggel. Előbb inkább asszonyok
mentek, utóbb emberek is. A legény rokonai voltak. Akkor aztán elhatározták,
hogy vasárnap lesz az egyezés. - Csak annyiban állt, hogy elmentek
beszélgettek, hogy nincs-e valami baj, - akkor sok szóbeszéd volt, meg
kellett tudni, nincs-e változás? Akkor aztán elhatározták, hogy vasárnap
lesz az egyezés.

Vasárnap aztán összehívtak 3-9 embert a rokonságból, ember, asszony
volt keverve. Meg elmentek aztán a lányékhoz, ezek is összehívták a köze-
lebbről való rokonokat. Most aztán elkezdtek egyezkedni, alkudni. A le-
gény küldöttjei megkérdezték a lányrokonait, hogy mennyit kérnek. Abban
az időben - a korona előtt - még forint volt: 20-30 -50 forint, volt
ahol 100 forintot is kértek. Az egyik ígért, a másik alkudott. Ugy is ne-
vezték ezt, alku. Ezt a pénzt a menyasszony kapta meg a vőlegény rokonsá-
gától. Most ruhaneműt is, meg pár cipőt hozzatettek, selyemkendőt, pl.
szoknyát is, ahogyan meg tudtak egyezkedni. Ezt is a legényrokonságtól,
tulajdonképpen a legény adta. A ruhát tulajdonképpen csak megígérték,
mert azt később kapta.

A lány kendőt adott a legénynek, ez volt a jegyváltás. A legény meg gy-
rűt adott.

Készülődés a lakodalomra.

A lánynak kell most már a ruhaneműt előállítani a legénynek. Akkor
még sok vászonnemű volt, ing, gatyá. Anyit kellett a menyasszonynak kie-
szabni, ahány forint volt az ajándékpénz. Ha pl. 30 forint volt, akkor
már 30 ruhát kellett kiszabnia.

A vászon már megvolt, előre kikészítve. Akkor aztán kitétek egy napo-
és a vőlegény rokonai is az asszonyok, meg a menyasszony asszonyrokon-
nai is elmentek szabásra. Ugy mondták: elmegyünk szabni. Itt aztán kiszab-
ták a ruhát, aztán szokott lenni itt egy kis mulatság is. A lánynak ezt
meg kellett venni is ám. Segítettek neki a rokonai. Abban az időben var-
rógépek nea voltak, kézzel kellett. Ki kellett slingólni, a nyaka, a me-
le, a kézelője az ingnek mind ki volt slingólva.

Maecz László
1953. VI. 28

Adatközlő Márkus Pál 78 é. fm.

Csököly
Somogy megyeA lakodalom.

Elhatározták aztán, hogy mikor lesz kész ezzel a varrás-históriával a lány, hogy mikor tartják meg az esküvőt, mikor lesz a lakodalom. Arra az időre aztán elkészülődtek mindennel. Arra szoktak marhát is még levágni. Még először a lánynál is volt lakodalom külön, meg a legénynél is külön. A lánynál, ugy nevezték: csökövendégség. Ezt a lány szülei tartották az esküvő előtt volt még. Ez olyan dolog volt, hogy összehívták a lány rokonait, meg a legénynek a rokonai elmentek a legényhez és úgy vonultak zeneszóval a lányosházhoz. Ez volt a csökövendégség. Ez este volt, leginkább az esküvő előtti este, de volt úgy, hogy már korábban is tartották, de leginkább a lakodalom előtti estén volt. A legénynél is voltak zenészek, a lányok is fogadtak. Összegyűltek a legény vendégei a legénynél, a lányéi meg otthon. /t. i. a lányosháznál/ Már összekészítették a hakti-paklit, csináltak ennivalót, ezt-azt, vitték az asszonyok vékéval, hogy tudjanak enni; ennek a rokonai is meg vitték egy akó bort, rúdon vitték, úgy mentek aztán a lányhoz. A asszonyok meg a nagy vékákat vitték a fejükön. Akkor odaértek, volt két banda, csak muzeikus-banda volt. Elkezdtek aztán vacsorázni. Vacsora után aztán lett a mulatság. A legénynek a rokonjai addig voltak ott, míg az egy akó bor el nem fogyott. Ott volt a szobában a hordó, ittak, míg tartott; mikor elfogyott, fölemelték, megkongatták, aztán mentek haza. A legény rokonai tovább mulattak a legény háznál az-
XXXXXXXXXXXX-tán, a lány rokonai meg ott maradtak mulattak, ittak reggelig.

Most jön az esküvő. A legény meg a lány elmentek az esküvőre, elkisérték őket, megesküdtek. Akkor aztán - itt nem volt még úgy, mint most, hogy a lányt elkisérik a vőlegényhez, hanem a lány is elment, meg a legény is, haza.

Akkor még nem ilyen fátyolosan volt. Fehérbe öltözött a menyasszony, de vászonruhába. A legény meg széles gatyában ment, meg elingelt bőjújú kézelős ingben. /Még annak előtte volt, az én időm előtt, hogy olyan bő volt az ing ujjja, és nem volt a kezén összevarrása./ A lánynak a fején volt valamiféle koszoru, a szélespántlikák meg lógtak róla, cifra pántlikák voltak, piros meg mindenféle. - A kísérok a szokott ruhájukban voltak, ünnepi ruhájuk, amilyen volt.

A legényes háznál aztán megebédeznak, - akkor kocsikkal szállították haza a menyasszonyt, - kocsikat állítottak össze a rokonokból, 8-9 kocsit vagy többet. Akkor, ami érdekesebb volt, lovasok is voltak, 6 vagy 8 is. Lóháton kísérték a kocsit. Zászlót csináltak kendőből, cifra rózsás kendőből, ki volt sarkosra feszítve, meg föl pántlikázva. Minden lovas kapott ilyen zászlót, aztán azt a vállára vette. A kocsin nem volt zászló - ez most megvan, össze van állítva; a vendégek felültek a kocsira, a legények meg a ló háttára aztán most mentek alányért. Elmentek, ott aztán a lányt elbucszattatták és felültették a kocsira. Jöttek vele a lánynak a rokonjai is, de nem mind, az egész rokonosság csak a menyasszony háznál megvan. Mikor megvacsoráltak, bekisérik a vőlegényt a menyasszony házához, akkor a vendégek is leülnek, megvacsorálnak. Aztán, ha készen van, elkezdődik a mulatság, tánc, minden. Akkor a lakodalomban ott van a lány szülei.

Éjjel tájban, a menyasszonyt kikisérik, hogy átöltözzék. A menyasszonyi fátylat leteszik, átöltözik asszonyi ruhába. Mikor felöltözött, bekisérik megint, akkor megkezdődik a menyasszonytánc. Sortánc, sorba táncol vele, aki akar. A vőfény tartja a tányért, aki meg táncolni akar, beledobja a táncpénzt. Egy párat fordul vele, aztán megy a másik. Így meg most aztán megtáncoltatták a menyasszonyt, tovább következik a mulatság, táncolás. Most aztán mulatnak reggelig, és vége a lakodalomnak. De még szoktak utána kis vendégséget is tartani másnap este a legény háznál. Az is egész éjjel tart, másnap reggelig. Volt alkalm, hogy délig is ott voltak. A körülmények hozták, ahol elengedték a vendégeket, ott elmentek reggel, ahol jobban fogták őket, ott még délig is ott

voltak, - Volt olyan is, hogy reggel elmentek a vendégek, aztán elmentek utánuk, és meglácolták őket, úgy kísérték vissza őket láncrakötve, banda szóval.

Akkor a lakodalomban tulajdonképpen nem mentek más táncok, mint a csár dások. Volt a lassu meg a gyors csárdás. Nem volt akkor még ilyen pulkásó mesterség.

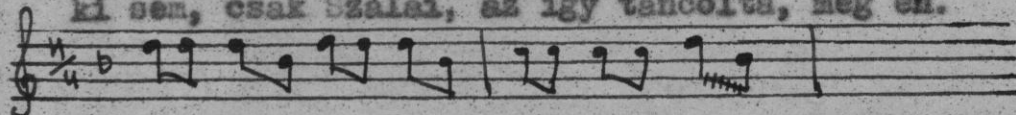
A Kanásztánc

azt

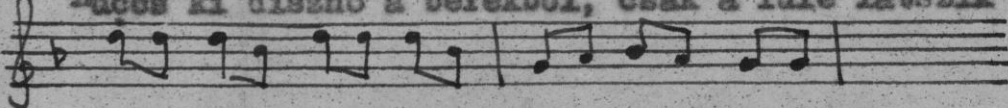
A kanásztáncot csak kevesen tudják még máig is. Mikor fiatalabb voltam, két botot tettem keresztbe, de most már csak megjegyzem a földön, vagy krétával megjegyzem, úgy nem kell olyan magasra ugrálni. Akkor még a lábam alatt is áthúztam a botot.

A kanásztáncot azt itt láttam valamikor; a szomszédban volt egy Szalai nevű ember, az mutatta, hogy két bot közt kell járni. - Tánciskolában is tanították a kanásztáncot, csak egész másféleképpen, összefogóztak, meg a lábukat így előre kitették, = kilendítették/. Nem így tudták a kanásztáncot, hanem összeálltak négyen, vagy ketten. - Szalai János kocsmáros is volt, tejcsarnokos is volt egy időben. Valahol ő is látta a táncot. Hetesre ment innen, tejcsarnokos volt.

Aki tudta, táncolta a kanásztáncot a lakodalomban. De így nem tudta senki sem, csak Szalai, az így táncolta, meg én.

Húcs ki dísznó a berekből, csak a füle látszik

Kanászgyerek a bokorban a Katával játszik
(Nem muszáj Katával, lehet az: menyecskével játszik/.

:/ Hü ne, kuccu ne, nem a te házatok-ez :/

Verbunk

Hát például a fiatalok körbeálltak, szóval lányok, menyecskék is, szóval vegyesen; körbeálltak a fiatalok, és úgy járták. A feleséges emberek is ott voltak. No, oszt, hogy egy verset elhúzták, akkor ráhúzták a gyorsat, oszt minden legény, meg ember fogott magának egy nőt, oszt úgy táncolták a csárdást a körben. Mikor oszt a csárdást elhúzták, ha sokáig volt, igen csak pihenő volt utána. A fiatalok körbeálltak, játszottak, az öregek meg leültek az asztalhoz, oszt várták, hogy mikor jön a második felvonás. Mert leginkább lakodalomban volt ez. Hát már tulajdonképpen, mikor fölléptek ezek a tánciskolák, akkor már nem ment ez a verbunk, csak úgy odament a fiatalember a nőhöz és felkérte. Ennek a verbunknak csak ilyen lépése volt, így /: ringatózó oldalező csárdáslépés/, fogták így, ahogy jött, volt úgy, hogy kezét is fogták, egyik a derekát fogta, másik a nyakát. Például a nők mindig nyakánál fogták a férfit, a férfi meg derekán fogta a nőt. Akkor oszt mentek úgy körbe, aztán meg forogtak.

Táncillen.

Na, ja, hát ez olyan dolog, hogynakkor is volt úgy, hogy volt aki jobban tudott táncolni. Ugyan azon igyekezett a férfi, hogy ezt a jobb táncost kérje fel táncolni, ha még nem táncolt mással. Ha már igej akkor elment a másikkal is, avval is letáncolta azt a verset.

Maácz László
1953.VI.28

Adatközlő: Márkus Pál, 78. é. Ia.

Aki hogyan akarta, úgy csinálta a táncot, nem volt rá parancs, hogyan kell. Kinek-kinek izlésétől függött. Előfordult tényleg, hogy magához húzta a táncosnót, de esetleg a másikat meg távortartotta. Hát az asszonyok, öreg-asszonyok persze kezétek sügni-bugni, mert hiszen ott ültek a szülők, meg az asszonyok körben a padon, - de hát nem volt különösebb ízé, akkor úgy volt a szokás, vagy a divat.

A lányok addig lehettek a bálban, ameddig akartak. Például, most, hogy a bál reggelig tartott, elmentek haza 3-4 óra felé. Nem volt ez megszabva, ki hogyan érezte magát, addig maradt.

A lányok csak kísérelével mentek, a szüleik is mentek vele. Meg hát ugye a majálisnál meg csoportosan mentek a lányok is, meg a legények is. - A szülők kísérték haza a lányt, meg olyan is volt, hogy a legény kísérté. Meg hát rendszerint hazafele többen, csoportosan gyűttek. Még akkor nem volt ilyen civilizált a világ, - a tánciskolák ideje előtt, nem mondta a legény, hogy szabad kérem, vagy mifene, hanem csak odament hozzá, megfogta a kezét, oszt azt mondta: gyere velem táncolni. Anyi volt az egész. Nemigen fordult elő, hogy nem akart menni a lány, mert ha már megfogta a kezét, akkor ennek el kellett menni táncolni.

Zenés kísérel.

Kiszérelés? Ha most bálba, vagy lakodalomban volt valaki, el akart menni haza, azt akarta, hogy valami kísérelé legyen, akkor adott valakit a zenészeknek, oszt akkor azok zenészeivel kísérték. Volt úgy, hogy egyik faluvégétől a másikig kísérték, vagy a falu közepéig. Attól függött, hogy hol lakott az illető, vagy pedig mennyi pénzt adott. Bizony a legények így jártak, kíséreléssel. Addig meg a mulatságban a többiek mulattak, nem hagyják abba. Hiszen addig nemigen mentek messzire a zenészek, míg több vendég volt, csak ha már az utoljára volt ott. Az elején csak éppen hogy kikísérték a házból, de nem mentek vele messzire, csak a mulatság vége felé.

Lakodalmi halottasjáték.

Például hát lakodalomban szoktak a fiatalok olyan előadásfélét csinálni, olyan játékfélét. Hát például csináltak egy halottat. Azt bevitték, egy székre, vagy min le volt terítve. Mondtak oszt rá egy köszöntőt meg prédikációt, - volt aki tudta, a másik meg ilyen énekléseket tudott hozzá, ilyen különleges énekléseket. Lánynak volt mondva a halott. Elkészítették, elpredikálták, elénekeltek. Volt így az István Péter, az el tudta prédikálni, de az már meghalt.
/Megjegyzés: az adatközlő idézett egy pár sort a köszöntőből, de többet nem tudott belőle. Ennek alapján is valószínűséggel mondható, hogy ez a játék megegyezik az obszcén jellegű lakodalmi játékokkal, ahol a megjátékozás mellett különösen a trágár szövegeknek jutott nagy szerep. A probléma továbbkutató.

Lakodalmi játék: „Fordulj bolha!”

Tudja, az a fordulj bolha játék az igen divatban volt, minden lakodalomban csinálták. Egy legény fogott egy kendőt, olyan törülközőfélét, hosszabbat. A ház közepére letettek egy széket, először egy legény, vagy egy fiatal ember ráült a székre. No oszt az az ember, aki volt a parancsoló, azzal a gombos kendővel - mert gombot kötött rá /- csonót kötött rá /- alapeset rávágott: „fordulj bolha!” - Azt mondta: „nem fordulok.” - Azt a mondja: „miért nem?” - „csókot várok.” - „kit kér?” - Akkor oszt megsugja, hogy ezt meg azt. lányt meg menyecskét, meg-

sugja neki, hogy kit akar, No most oszt a parancsoló megy, megkeresi azt, akit keresett, oszt arra is ráít egyet. Annak nem szól semmit, de az már tudja, hogy mire szól az ítés. Akkor oszt odamegy a legényhez, oszt ott egy kicsit megpusziznak. Ezzel oszt vége van, akkor jön a másik. Jelzem oszt mikor megpusziztak, az ílt le odakövetkezőnek, akit oda kísért a parancsoló, az a lány, vagy menyecske. Mindig akit oda kísért, az váltotta fel az előbbit.

Ha nem akart volna menni a lány vagy menyecske az első ítésre, rávágott aztán a parancsoló, hogy megérezte. Addig ítötte, míg kénytelen volt elmenni. - Előfordultak aztán háboruságok is - házasoknál, - ha ott nem is szólt az asszony a férfinak, vagy a férfi az asszonynak, de aztán otthon... Most már aztán föl is hagytak vele, mert ilyen bajok történtek.

Egyszer egy lakodalomban voltunk, oszt ugyanilyenforma csókolózós játék volt, de az nem ilyen volt, úgy nevezték: vánkösös játék. Akkor is így játszottak, aztán hogy ment ez a játék, egy fiatal ember -nem legény volt már- ott ílt a padon a feleségével, nem a körben volt. Odavágta a másik legény a nőnek az elejébe azt a vánköst, s amint oszt odavágja a vánköst elejébe, hogy letérdeljenek csókolni, emez a fiatal ember még nem nézte ám el, fölkapta a vánköst, kiszaladt vele a kamrába vagy hová dobta el. Így aztán fölbeszakadt a játék. Utóbb el is ment a lakodalomból a feleségével. A fiatalok meg zajongtak, hogy miért nem lehet játszani.

Vánkösös játék

Ez is úgy ment, ilyen csókra, hogy például fogtak egy vánköst, ottan körbe álltak ott a ház közepén a menyecskék, legények, fiatalok. Mikor körbe álltak, fogta a vánköst egy, a két sarkánál, a nyaka mögé tette. „Ha nincs néki szeretője ...” - volt külön nótája, arra járt körbe, oszt arra, hogy „Ha nincs néki, majd lesz néki” - levágta a vánköst a nő előtt, rátérdelt, ez belül, amaz meg kívül, oszt úgy csókolóztak. Ez táncra ment, olyan verbunkos féle tánc volt ez, mentek úgy körbe. Lassú volt. - Ezt most már nem csinálják.

Szüreti mulatság.

Például kocsikat, fogatokat rendelnek ki, lovasokat, olyan nagy zros viseletbe öltözve, csizmába, gatyába; a menyecskék meg abba a régi kontyba. Akkor a fiatalok fölülnek a kocsira, ló hátára, aztán mennek végig az utcán meg járják az utcákat erre is, arra is; mikor evvel végeztek, - estig, mert ez nappal történik, akkor este mennek a kocsmába, oszt tartják a mulatságot.

Fel szokták díszíteni a lovakat mindenféle virággal, pántlikával, mák meg a kocsit is. Énekelnek, meg aztán van közöttük egy dobos, megállnak valahol, akkor az aztán elkezd pöcögtetni a dobot, oszt előadja, hogy mulatság lesz estére. Hordót esetleg vesznek fel a kocsira. Ez van. Meg ez még régebben nem volt meg, csak úgy 20-30 éve, hogy rossz rossz kocsiba ülnek, bekormozzák egymást, cigánynak öltöznek, rossz fazekakat visznek, hogy örüljön a nép. Ezek másik kocsivalmennek, nem a magyar ruhákkal. Kiöltöznek lánynak, asszonynak - kitömik a hasát - mennek kétke-rekű kordéval is, előtte rossz lóval, meg az árokba is belefördülnek, hogy mentől nagyobb legyen a parádé. - Tavaly nem volt, mert nem volt terasz, szőlő sem volt. Tavalyelőtt, az előtt volt minden évben. Utóbb most már nem csinálják, hogy nagy tehenes-, ökrösfogatokat fogtak, nagy hordókat tettek föl, a lányok beleálltak a hordóba. Most néhány éve csak lovakkal szoktak fölvonulni. Még szüret előtt szokott lenni ez a szüreti bál, szeptember utóljával, mer október elején szokott lenni a szüret. Már előre kidíszítik a tánctermet, szalagokat húznak ki, meg szólót akasztanak fel. Van bíró, bíróné, meg aztán ha valaki lopni akar, figyelik a csószlányok, oszt vitetik a bíró, meg a bíróné elejébe. Megfizettetik 2

Maácz László
1953. VI. 28.

- 9 - EA 4014

Csüköly, Somogy megye

Adatközlő Márkus Pál 78 éves fia.

forintra, 10 forintra, ha látják, hogy pénzesebb, vagy gavallérabb, többre, 20 forintra, a másikat kevesebbre, kit hogyan. Az a pénz már az ifjúság pénztárába kerül.

Nagy izé volt itt akkoriban, 10-15 kocsi isment, beöltöztek drótostónak, rossz puttyenyokkal, rossz fazekak csörögtek az oldalukon. A kisbírónak meg verset írtak, azt olvasta fel mikor dobolt, volt abban minden bolondság. Most már a háború után volt traktor is, vontatót tettek utána, azon mentek.

Tartott így éjjelig, míg elfogyott a szőlő, aztán ment a bál. Meg mikor vége volt a felvonulásnak, kokasütést csináltak. Leástak egy kokast a földbe, aztán bekötötték a szemét egy legénynek zsebke dővel, vagy fekete kendővel, botot adtak a kezébe, hogyüsse le. Ha nem találta el, volt nagy nevetés. Mert a kakas mindig lehúzta a fejét, mert gödör volt ásva, oszt arra léo, vagy olyan drótkerítés volt téve, azon a kakas kidughatta a fejét. Volt olyan eset, hogy eltalálta a legény, de ritka volt, mert a kakas behúzta a fejét. Aztán ha eltalálta, az övé lett. Ha meg nem, akkor levágták, leginkább a zenészeknek adták. A kakasnak mindenképpen vége volt, már rendszerint előre megvettek egyet a mulatságra. - Meg volt sorsolás, meg árverezés, sündisznót szoktak árverezni, de úgy mondták, hogy valódi disznó.

Ismerkedés házasságkötés előtt.

Például én is úgy voltam, hogy jóformán csak aztán ismertem meg a falu ségét, mikor elvettem. Mert hát úgy volt akkor, hogy jóformán nem is beszéltek előtte egymással a fiatalok, köszöntek egymásnak, oszt elmentek egymás mellett. A legény meg kiszemelte magának a lányt, oszt szólt a szüleinek, hogy menjenek kéretni. - Volt olyan is, nem mondom, hogy hozzáérőszakolták egymáshoz a szülők a fiatalokat.

Nem mondtuk aztán azt, hogy ha valaki vidékről nősült, mert ez csak a faluban történt így, ahogy elmondtam. Osztan elment oda a legény, vagy maga látta a lányt, vagy szerző szerzte neki, elment, oszt érdeklődött utána. Ott aztán nem így ment, mint itt a faluban, hogy eljártak hét-szám kéretni, hanem elmentek a szülei vel kitudni, hogy sikerül-e, aztán kint tettek egy napot, hogy eljöttek onnan a lánytól, ide a legényes házhoz. Itt aztán egyesültek / = egyezkedtek /, hogy hogyan és mikép lesz. - Ha meg innen ment el a lány más faluba férjhez, akkor innen ment oda.

Táncnóták.

„Vörös bort ittam az este” - erre jobban csak lassút. „Káposzta, káposzta, téli, nyári káposzta” - erre is jól lehet táncolni. „Arra alá faragnak az ácsok; Arra alá van egy kis ház, fehérre meszelve” - ezekre csárdást.

I. Istenem, istenem, édesjő istenem,
Mikor lesz én nékem szép szabad életem
Akkor lesz én nékem szép, szabad életem,
/Majd/ Mikor a babámat két karral ölelem.

II. Elmentem a császárhoz, szabadságot kérni,
Szabad-e én nékem szeretőt tartani,
Szabad fiam, szabad, első októberig,
/De/ Azután nem szabad három esztendőig.

Adatközlő: Márkus Pál 78 é.fm.

III. Vetettem ibolyát, várom kikelését
Várom a rózsámnak hozzám eljövését,
Kikelt az ibolya, de nem az a dufla
Eljött a szeretőm, de nem az a barna.

I. Beüzentem a csökölyi bírónak
Márványkövel rakassa le az utat,
Márványkövel simára, sima legyen a járda,
Jön a babám, csikorog a csizmája.

II. Beüzentem a szeretőm anyjának,
Selyem vánkost varasson a lányának,
Selyemvánkost csipkésre, csipkés legyen a széle,
Hogy a rajkó ki ne essen belőle.

Még azt mondják, kedves kis babám,
Másnak adtad a szivedet, nem is gondolsz rám,
Pedig én tégedet nagyon szeretlek,
Maradj /gyere/ vissza, gyógyítsd meg a fájó szívemet.

Erre megy a csattogtatós, erre én magamtól jöttem rá, nem láttam seh
hol sem. Arra is megy, hogy "Vörös bort ittam az este," meg "Sárga
csizmát visel a babám". Ezt azóta csináltam, hogy ezeknek a gyerekek-
nek /:t.i.a kulturcsoport tagjainak/, tanítottam, akkor gondoltam, ho-
gyan lehetne még többet mutatni nekik. Meg aztán még itt volt Pestről
egy másik fiatalember, /- gyűjtő/ annak is mutattam ezt a kanásztáncot,
eszt az is mutatott ilyen csattogtatós táncot. Akkor kezdtem el aztán
spekulálni, hogy hát hiszen vannak ilyen nóták, amikre lehet ezt csi-
nálni. Hát azóta jöttem ráerre.

/Megjegyzés: az adatközlő, saját maga csinált a fent/ elzett dallamokra
csapásolós táncot. Hogy valóban maga csinálta, azt bizonyítja, egyrészt
az is, hogy a jelzett három dallamon kívül más nótára nem tudja, más-
részt az is, hogy a csapásolást nem tánc lépés közben csinálta, hanem
egy helyben állva, Vagyis a csapásolás, még nem épült be a táncába. Mint
autochton keletkezésű jelenség feltétlenül figyelemre és lejegyzésre
méltó. - M. L. G./.

Változata:

Ha Dunáról fun a szél
Feküdj mellém, majd nem ér
Dunáról fun a szél.
Ha Dunáról nem funa
Fele hideg se vóna
Dunáról fun a szél.

Ha Dunáról fun a szél
Feküdj mellém majd nem ér
Dunáról fun a szél.
Feküdj mellém majd nem ér
Majd betakargatlak én
Dunáról fun a szél.

I. Józanságra nagy bennem az akarat,
Néha néha teleiszom magamat,
Nézd el babám ezt a csekély hibámat,
Esik az eső, a Balaton is megárad.

II. Az egyesbe de kemények az ágyak,
/De/ nem olyan, mint kis angyalom te nálad
Két szál deszka, meg egy rongyos bakaköpnögy
Látod-e babám, ilyen a komisz élet.

I. Zöld buzában kinyillott a buzavirág
Szerettelek, tudja azt az egész világ
De már mostan elátkozlak fünekéfének,
Barna kislány megmondható az anyádnak.

1953. VI. 28

Adatk.: Márkus Pál 78 éves fn.

II. Ablakomban kinyitott a fehér jácint
Az én kedves kis angyalom mással játszik,
Játszál kedves kis angyalom, én nem bánom,
Csak a reád rakott csókjaimat bánom.

III. Gyászba borult az én szívem te miattad,
Hűtlen kislány a szívedet másnak adtad
Ha meghalok ne borulj a koporsóms,
Hű jó szívem még a sírban is felrója.

IV. Bánat, bánat, de nagy bánat az enyém,
Mert a szíved odaadtad egy legényért
Ha majd egykor a bubánat elér téged,
Akkor tudd meg, hogy mi voltam én tenéked.

----- . -----

I. Leesett a makk a fáról,
Most jöttem én a tanyáról,
Ingem gatyám, de szennyes,
Magam vagyok szerelmes.

Erre jó ám táncolni, erre járták ám ré-
gen azt a verbunkot is.

II. Ingem, gatyám eladom,
Mégis megházasodom,
~~Megakérek~~ Ma vakér, ma vakér, /?/
Holnap menjünk asszonyér

----- . -----

"Ez jó csár-
-dás:
I. Nem, nem, nem leszek a császár katonája,
Inkább leszek zöld erdőnek betyárja,
Zöld erdőben, ha elér is a nagy álom,
A rózsám ölében a legjobb helyet találom.

II. Kis angyalom hány esztendőse lehettél,
Mikor engem szeretgetni elkezdtél,
Tizenkilenc, háromfertály, meg egy fél,
Igy hát rózsám, husz esztendőse lehettél.

----- . -----

I. Gysnge a nád, lehajlik a földre,
Sír a kislány, elhallik messzire,
Elhallik a Baross kaszárnyába,
Megszabadulok babám nemsokára.

/Kaposváron van/

II. Megszabadulok, meg is házasodom,
Azt veszem el, akit én akarok
Elveszem a régi szeretőmet,
Mert megvárta ezt a három évet.

III. Megszedik a szőlőt nemsokára,
Árván marad a tőke utána,
Te is árván maradsz kis angyalom,
Mert megjön az október, ugy há lom.

IV. Megjött már az október elseje
Pántlikás a kis kalapom széle
Azt is az én kis angyalom vette,
Könnyes szemmel kalapomra tüzte.

/Megjegyzés: ha a dalt logikai sorrendbe akarjuk szedni, akkor a harmadik
nak jelzett versszakot kellene először énekelni, utána a negyedi-
ket, majd az első, és a másodiknak jelzett versszaknak kellene
bezárni a dalt. - M.L.G. /

Márkus Pál, 78 é. fa.

Duda Dudás játszott, úgy egyszer egy dudás végigment a falun, de az Horvátországból jött. Itt a faluban nem volt dudás, a környéken sem.

Az adatközlő egyéb dalismerete.

Juhászlegény, szegény juhászlegény . . .
Káka tövén költ a ruca . . .
Két gyöngye volt a falunak, két virága . . .
Ez az én szeretőm . . .

Midal

- 1/ Barna kislány mért vagy olyan szomorú,
/Hisz/fejedén a menyasszonyi koszoru
Hosszorúdból tépj ki egyet,
Tépd ki a kék nefelejeset
Vagy menj el az esküvődre,
Én pedig a temetőbe, - pihenni.
- 2/ Nem hitted az eskümet, hogy szeretlek,
/De/ majd elhiszed, ha engemet temetnek,
Látogass el a síromra,
Ültess rája rozsmaringot,
Ha a szived el nem felejt,
Hullas róga egy pár könnyet, - fejfámra.

Szántó Mihály 75 éves, fa.

Tánczenéről. Duda nem volt, csak úgy voltak régi muzsikások, muzsikán játszottak, meg bőgön, akkor még nem voltak azok a trottyosok sem.

Viselet. Még akkor még voltak azok a régi kontyosok is asszonyoknak, olyan nem is volt másutt, csak Csökölyben. Akkor volt még úgy fehér posztóból lájbli. Akkor még széles gatyá, hidegbe is azt viseltük, abba is esküdtes. Olyan hosszú volt a gatyá, mint ide az az épület. /cca. 5 méter/. Még akkor nagypénteken senki sem ment feketében, hanem az asszonyok is, meg a lányok is péntölbe, az volt a gyász. A férfiak meg, ha valakinek meghalt a lánya, vagy felesége, csak úgy mentek, de fehér ~~nyak~~ nyakravalót kötöttek. Az volt a gyász. Bocskort viseltek akkor a férfiak, legénykoromban még nekem is olyan volt. De nem ám csatos bocskort, hanem úgy szíjjal kötötték fel. Az asszonyok csak kapcát viseltek, csak fölhuzták, jó vastag, kötött kapca volt, ki fekete volt, az öregasszonyoknál az is fehér. Még abban az időben még az öreg rektorné is. font.

Akkor meg volt a mente, az megkék volt, de azt nem öltötték fel, csak felkötötték a nyakba, csak nőknek volt. Bélése szörme volt. A férfiaknak meg ködmön volt. Ki fehér, ki meg volt festve zölddel, sárgával, bőrből volt. Még akkor nem volt más, mint a ködmön, nem úgy mint most a felöltő. Ha mentek, melegük volt, a hátukra terítették csak. Csak a nyakán volt kicsifrázva teveszörrel, az öregeknek márcsak fehérrel. - A láblinak nem volt ujja, csak be volt így szegve bőrrrel, körben a vállánál, még szegény apám is abba lett eltemetve. Olyan nagy sárga gombok voltak rajta, úgy mondták, teszli-gomb. Még akkor szűr volt; még az én koromban addig nem h házasodott a legény, míg nem volt szüre. Azt a szürszabó csinálta. Nem volt ám annak ujja, csak éppen egy kicsi, félaxasz; ha éppen akart valamit tenni bele. Nem ázott ám az keresztül.

Virrasztó. Mikor valaki meghalt, elmentünk a virrasztóba, nálam is le van írva öregekre való, fiatalokra való énekek írásban. Sokan összejentünk akkor, egyik ezt kezdte, másik azt, mindannyian nem tudták azt az éneket egyformán, diktáltak, kimondta azt a szótagot / = sort/ , oszt újra azt

Szántó Mihály 75 éves.

kezdtek énekelni. A zsoltár dallamára ment. Még féléljszakát el tudnék én is most is diktálni:

- I. Kik bujdosunk e világ pusztájában
Kiváncozunk az égnek hazájába,
Mert e földön nincsen maradandó,
Városunk és lakásunk állandó
Jövendőt kell mennyben keresnünk néktünk,
Melyben léssen örökös menedékünk.
- II. Már olyan városba megyek, melynek királya
Jézus. Drága szép annak városa,
Melyben helyet készített
A Krisztus én számomra.
Örök boldogságomra.
Hol az Urat énekekkel,
Dicsérem a több szentekkel. /a 42. zsoltár dallamára/

Népdalok:

- I. Régen meghalt az apám, az anyám,
De sok vagyon maradt rám, maradt rám,
Kilenc ökör kötele, kilenc vasvilla nyele,
Édes apám sok adóslevele.
 - II. A türjei papkertbe papkertbe
Megérett a ropogós cseresnye,
Ne bántsát pajtás, nagy uré, a türjei papoké,
Főtisztelendő Takács Gáboré.
-
- Eltemettek egy legény a börtön fenekére,
Oda van egy lánynak minden reményisége,
Minden reményisége a kedves babája,
Kinek igaz szerelemből történt a halála. /Uj stilusu dal./
- I. Engem hívnak Fábrián Pistának,
Ki is állok tizenkét/zzs/andárnak,
Jön a zsandár, de nem félek tőle
Majd kimegyek, megzámolok véle.
 - II. Fekete föld termi a jó buzát,
Sűrű erdő neveli a betyárt,
Szép csárdásné viseli az gondját,
Majd megkapja érte a jutalmát.

Mikor a Sági bíró lánya, Sági Mariska - de elfelejtettem kedves - mi-
kor a cipőjéből a vért öntötték ki, Sági Mariskának koporsót csinálnak.
/A balladát már nem tudja - M.L.G./

Erre táncoltak is, még az öregapám is tudta szegény ezeket a dalokat:
Hun lakik kend komámasszony, Devecserbe?
Hová való 'a kend csöcse? tenyerembe,
Talán ne, is tudja kend,
Mikor még is fogta kend,
A kiskertbe, rebe, rebe, rebebe, a káskertbe.

/ V.ö.: Ó mely sok hal ... - M.L.G./

Szántó Mihály 75 éves.

Ősszel érik a fekete szőlő,
Jaj de árván marad ez a vessző,
Te is árván maradsz kis angyalom,
Mert nagy háboru lesz, én ughallom.

- I. Kis angyalom világoskék a szemed
Mégöl engem a te keserúséged,
Nálád van a bus levelem megírva,
Te bánatod tesz el engem a sirba.
- II. Kis angyalom hány esztendő lehettél,
Mikor engem szeretgetni elkezdtél,
Tizenhárom, meg egy fertály és egy fél,
Igy hát babám tizennégy is lehettél.

Toplak Ferenc, 14 éves ált.isk.tan.

- I. Jaj de széles, jaj de hosszú az az ut
Amelyiken kilenc betyár elindul,
Amelyiken kilenc betyár elindul,
Kocsmárosné udvarába befordul.
- II. Adjon Isten kocsmárosné jó estét
Adjon Isten az uraknak szerencsét,
Ne kívánjon kocsmárosné szerencsét,
Még ma este nagy kés járja a szivét.
- III. Rézi lányom hozd fel a poharakat,
Vörösberral kínáljuk az urakat,
Nem kell nekünk kocsmárosné a bora,
Csak kell nekünk piros vére kiontva.
- IV. Kocsmárosnét viszik a temetőbe
Kilenc betyárt kísérik a börtönbe,
Szege di börtönajtó hasadj meg,
Kilenc betyár sose szabadulj meg.

/Édesanyjától hallotta/

A dúsolás

Lakodalomban éjjélkor fizetnek így a muzsikásoknak pénzt, megmondja a cigánynak a nótáját, és azt huzzák; akkor aztán azt énekli az egész nép. Ez aztán végigmegy mindenkin. Ha például a cigány nem tudja a nótát, akkor másikat mond neki. - A dúsolásra nem megy tánc, akkor pihenő van, ülnek az asztal körül, oszt két ember megy tányérral, oszt fizetnek. Leginkább ilyen lassu, szomorú nótát, de néha gyorsabbat is, de táncolni akkor nem szoktak rá.

/Az adatközlő és társai - általános iskolások - ezt a mostani lakodalomról mondták, az általuk a következőkben elsorolt dalokat is a mostani lakodalmakban éneklik. - M.L.G./

Lakodalmi dalok:

Akácós ut, ha végigmegyek rajtad . . .
Nótáskezdő volt az apám, . . .
Szeretlek én, jöjj vissza hozzám, . . .
Kék nefelejcs . . .
Lila orgonák . . .
Virágozik a róza, . . .
Hazajött már kis kakas elázva . . .
Kopogtat a fakopács az erdőn . . .

Toplak Ferenc, 14 éves ált.isk.tan.

Miért sírnál kicsi rózsabimbó . . .
Este felé, ha leszáll az alkony . . .
Piros rózsát adok neked édes kicsi párom . . .
Cigány vagyok, az utczélen születtem . . .
Virágoskert az én szíven . . .
Este ha lefekszik, álmodozzon rólam . . .
Most van a nap lemenőben . . .
Lehoznám neked a csillagokat is az égből . . .
Öreg diófának zuzmarás az éga . . .
Piros pettyes ruhácskában láttalak meg téged . . .
Olyan szerelmes vagyok beléd, hogy a szívem vágytól elég . . .
Harangoznak a mi kis falunkban . . .
P uszta, néma táj . . .
Darumadár utnak indul . . .
Megugrott a Hortobágyon a karából egy csikó . . .
Sűrű csillag ritkán ragyog az égen . . .
Vecsernyére szól a harang . . .
A kanyargós Drámapartján . . .
Kis kut, kerekkes kut . . .
Sudármagas, sudármagas a nyárfa teteje . . .
Mesze van a kicsi falum . . .
Útcára nyílik a kocsmajtó . . .
Én vagyok a falu rosza r r .

I. Sűrű csillag ritkán ragyog az égen,
Az én rózsám szénát kaszál a réten,
Olyan szépen csenge, csenge, csengeti a kaszáját,
Odavárja estére a babáját.

II. Aki legény jöjjön velem kaszálni,
Ne csak mindig a lányokkal sétálni,
Vágok olyan sűrű sűrű, sűrű rendet a réten
Kilenc kislány nem szedi fel a héten.

III. Sárgarépat nem jó dombra ültetni,
Özvegyasszony lányát nem jó szeretni,
Egyszer mondtam vala vala valamit a lányának,
Osztt befutott és megmondta az anyjának.

Porzik, porzik a csökölyi utca,
Hogyha végigmegyek rajta,
Nyílik, nyílik a babám ablaka,
Hogyha bekacsintok rajta,
Nyisd ki babám ablakaidat,
Hadd mondjam el panaszaimat,
/Mert/ a csökölyi lánynak sok ám panasza
Nincsen, aki meghallgassa.

Silversek a csökölyi református temetőben:

/Megjegyzés: a szabályosabb versformájú feliratok inkább csak a vésett sírköveken voltak, a fejfákon legfeljebb ~~xx~~ rimes próza.
A fejfákkal kapcsolatban meg kell említeni, hogy régebbi formájukban a színezést a fa eredeti nyers színe adja, s csak újabban 3-4 éve van meg, hogy a fejfákat kifestik élénk sárgára, sőt majdnem pirosra. A fejfák formájáról fényképeket készítettem. - M.L. G. /

Maácz László
1953. VI. 29

- 16 - EA 4014

635 Csoköly.
Somogy megye

Sirversek - feliratok.

Ifjúkorban távoztam a haza hívására,
Életemet áldoztam a haza oltárára,
Szülői hajlékba betegem tértem meg,
Szüleim szerelme értem mindent megtett.
De már a tudomány rajtam nem segített,
Ne fájjon most már szerető szívetek.
Sok szenvedés után én most megpihenek,
Kedves jó szüleim sose felejtsetek,
Áldja meg az Isten földi élteteket.

Szóokások
D. /h. Temetés

Itt nyugszik Zsebi Mihály
A földnek gyomrába,
Boldogság várjon rá,
Mennynek országába.

Ez volt földi jutalma, bére,
Isten oltalmazza érte
Emeltette bánatos özvegye
É magának is és gyermekei. /Sic!/

Néz ember it e fára
Az it levő sirjára
It nyugszik e gyász sirban
Kigyósi Zsófia
Aki élt 69 é

/Eredeti helyesírás/

Nézd meg élő ember
Ki nyugszik e sirban
Damokos Katalin nyugszik
E gyász koporsóban.

Elköltöztél drága gyermek
Jó szüleid keseregnek
Sirva emlegetik neved
Isten veled, Isten veled.

Te békében pihensz a sir mélyében,
Nem érzel bánatot szivedben,
Sirva siratunk, míg élünk,
Téged soha nem feledünk.

Ha megállsz a sirom mellett,
Gondolj a szép életemre,
El ne felejtöd, hogy ezen hely
Drága hanvakat takar el
Itt a hitves szép reményét,
Szerető jó anya gyermekét,
Két kis árva édesatyját,
Helyettük a sir üleli át.

Nem bizhattam életemhez,
Mert nagyon sokat szenvedtem
Elhagytam az egészségem
Messze idegenben.
Csak azután jöttem vissza,

Meghalni szülő földemre,
Özvegyemnek érző szíve
Hozott engem ide,
Ki értem sokat megtett,
Velem egy sirban pihen meg.

Maác László
1953. VI. 28

- 17 - EA 4014

Csököly
Somogy megye

Előtted örök fény, utánad gyász, bánat
Busongó özvegyednek sűrű könnye árad,
Sirva siratlak, míg élek, tégedxs
Téged soha nem feledlek.

Szüleim szerelme hazahozott engem,
Ahol még a hant is sokkal könnyebb nékem,
Atyám, anyám könnye áztatja síromat,
Mert így találják meg az én sírhalmomat.
Hazáért meghalni ~~érett~~ dicső, szép áldozat,
Megadja Istenem méltó babéromat

Korcs Sándor volt a nevem,
Huszonnégy év volt az életem,
Nézzetek sírkőre
Szorgalmamnak ez volt a bére.
Hűségem jutalmáért állították ezt ide.
Béke lengjen porainkra,
Kik pihenünk e sírboltban.

Leányotok szívében
Örzi emlékteket
Sok fáradságtok után
Nyugodjatok békében.
Az Úrnak nevében.

Az én nagy betegségen
Felett mégis a halál győzött
Életemnek a delén
A földben pihenek én.

Éltem legszebb idején,
A piros élet kezdetén
Betették testemet a sírba
Itt hagytam kisfiamat zokogva.
Isten veletek kis árvám
Jó párom és édesanyám,
Kik értem mindent megtettetek
De rajtam nem segíthettetek,
18 év volt életem
Isten oltalma őrizzen.

Hazajöttem elbucsuzni
Kaposvárra mentem meghalni
Hazám védelmében leltem haláloimat
Szülőföldemben aluszom álmonat.
Szüleim szerelme hazahozott engem,
Ahol még a hant is sokkal könnyebb nékem,
Ne sirjatok értem, jobb hazába tértem.

Nagy Ferenc volt a nevem,
Hamar elfolyt az életem
Harcban hazámért szenvedtem,
Kilenc hónapig a hazát védtem.
Ez volt felettem a végzés,
az isteni gondviselés,
Isten veled árvám, feleségem,
Édesanyám, kiktől messze olestem.
Szép hazámba visszatértem.

Adatk. Tóth Mihály 84 éves.

Élettörténet.

Én születtem Gradinán 1869-ben, tulfelé van a Dráván, Szlavóniában. 27 éves koromig ott voltam, ott voltam katonás. 31 éves voltam, amikor Barcsra lettem a szolgálatot.

Én voltam fiatal koromban kanász is, gulyás is, meg béres. Ahogyan a gyerekek születtek, az volt a szerencse, tudtam a szolgálatomat használni. Mikor az előbbeni világháború kiütött volna, akkor kerültem el Pusztakovácsiba, akkor ütött ki rajtam a világháború. Be voltam rúkkolva, de gulyás voltam, itthen nem bírtak a jószággal, hát így fölmentettek. Ötven marha volt a kezem alatt, a főlsőkölkedei Jankovich uraság hazahozatott. Itt aztán a háború végén Szentgyörgy napkor kiadtak rajtam, mert ki akart a kommunizmus ütni. Mert szoltam egy szót, hogy a gazdának most már el köll menni. Így oszt kiadtak rajtam. Onnan oszt elgyöttem Mesztegyére, ott csak egy évig voltam, nem szerettem lenni, nem tudtam használni a gyerekeket. Onnan eljöttem Kozmapusztára, a Hörtelendi volt az uraság. Itt csikósság voltam, csikós mellett. Ott voltam öt évig, onnan meg elkerültem Lipótfára, fejősnék. Itt öt évig voltam, a fiam meg hatig. Innen meg Kopaszhegyre. Gulyás volt a fiam. Ugyan én nem szolgáltam már, napszámos voltam. Egész a háborúig; mikor az oroszok begyüttek, a fiam még ott volt. Mikor oszt begyüttek, vette a fiam ezt a kis viskót, oszt elgyöttünk ide.

Mulatságok.

A pusztán oiterával ment a mulatság. Ünnepen értünk rá, egyébként dolgozónapon nemigen, legfeljebb este. Kukoricát koboztunk, mikor aztán elfogyott a kobzás, akkor táncoltunk, ugráltunk mint afféle gyerekek.

Akik 900 után született, az nem tudja megmutatni azokat a táncokat, amiket mi értünk, 900 előtt. Mert akkor már jöttek a csoszogók. Az előtt kopogó volt. Mert már 900 után már jöttek az ilyen lábbelik, /rámutat a cipőre cipőre, - M L G. / az előtt még magassarku csizma volt. Ha meg bementünk béresnek a kocsmába, akkor ki kellett menni a többieknek. Bementünk hárman, az asztal mellől rendeltünk, tele volt az asztal liter borral. A többiek előtt meg csak pohár volt. Ezek suszterák, bognárok voltak. "Huzd rá!" - "Vendéglős, vigyen egy litert a cigányoknak".

Akkor még nem volt tánciskola. Volt ott a bogárnak a fia, az felcsapott táncmesternek, egy forintot szedett. Oda csak mesterlegények jártak, béresnek nem ment, nem ért az rá. Elnevezték ezt csoszogó-nak, fehérkesztályos bál-nak. Azok meg elnevezték ezt, a mienket kopogónak, nehézcsizmás bál-nak. A 7-8 szeles gatyát felvette magára a béres, meg a lobogó inget betette a bikacsököt vagy valami mást. Bementek a kocsmába, hiába huzta a cigány a csoszogót, akárhányan voltak a csoszogók, - "cigány huzd rá!"

Akkor a kocsmáros felhuzta alampákat, mert elcsapta volna a gatyák szele. Voltak ott menyecskek is. Aki lány nem volt jól felöltözve, lecsuszott a szoknyája. Ide tettük a lányt, oda tettük, forgott egyett kettőt, aztán megint ide egyett - oda egyet. Nem volt akkor csoszogó.

Vót úgy, hogy bementünk a kocsmába, szoltam a tamburásnak, ráhuzta elkaptam egy becskoros lányt, megfogtam a szoknyája két szélét, megtáncoltattam, hát mind engem néztek. Utóbb még ezek a horvát lányok is megszerezték a magyar táncot. - Ez még a Dráván túl történt. Én szerettem ott a horvátoknál a tamburásokat, igen szépen tamburáltak. Mikor átjöttem Barcsra ott akik fiatalok voltak, tanultak hegedülni, vettek tamburát, azon játszottak. Fölmentek Pestre, első díjat nyertek. Bandájuk volt, tizenketten voltak. Azoknak is volt karmesterük, úgy, mint a hegedűsöknek. Azután lett csak a kürt, meg a trombita. Az előtt nem volt, csak a németeknél a kürt, meg a trombita.

Voltak abban az időben is verbungok, de én nem szerettem benne lenni. Összefogóztak körbe, egy meg benn, vagy kettő, a többi meg kívül. Én

Maácz László
1953. VI. 28

- 19 -

EA 4014
Adatk.: Tóth Mihály, 84 éves.

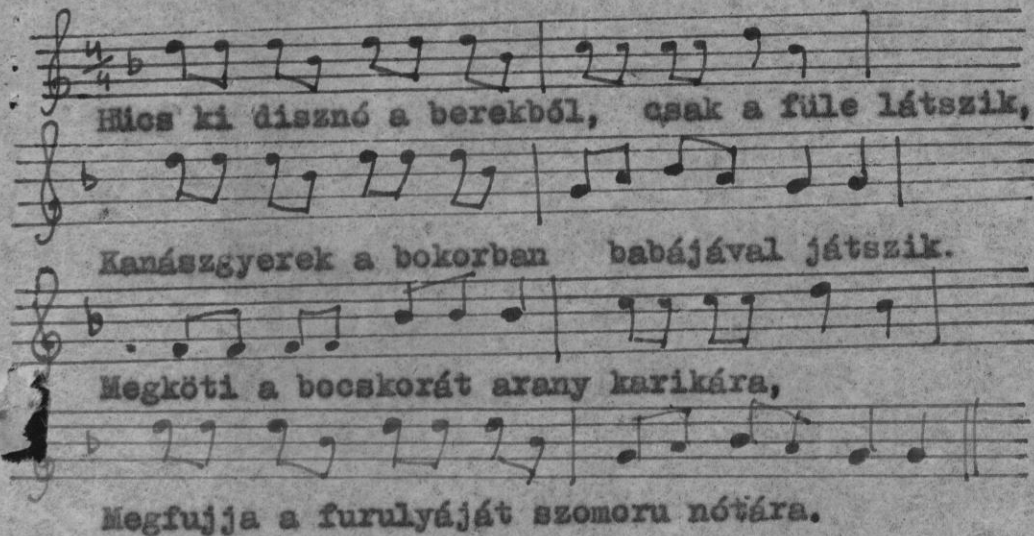
Csököly,
Somogy megye

csak azt szerettem, ha húzták a jó ugrósat. Összefogott az ember három lányt, forogtunk, mintha cintányéron lett volna. Forgott a szoknya, meg a gatyá, a kocsmárosok meg aggatták fel a lámpákat.

Ünnepen délután egyik háznál, másik háznál volt mulatság, akkor este megetettünk, oszt mentünk a kocsmába. A lányok meg már vártak minket. A verbunkot járták a Dráván túl is. Lakodalomban is járták. Volt olyan ember, aki szerette járni. Megfizette a cigánynak, az meg húzta a verbunkot, Aki meg nem szerette, odadobott egy ötforintot: „Húzd a csárdást!” Ez meg megint odadobott egy ötforintot: „Húzd a verbunkot!” Utébb oszt összevesztek.

Kanásznóta

Toplak Ferenc 14 éves.

Hűcs ki dísznó a berekből, csak a füle látszik,
Kanászgyerek a bokorban babájával játszik.
Megköti a becskorát arany karikára,
Megfújja a furulyáját szomorú nótára.

Adatközlők névsora:

Márkus Pál 78 éves fm. 323. házszám.

Tóth Mihály 84 éves 181. házszám,

Tóth János, juhász, cca. 50 é. 181. házszám.

Szántó Mihály 75 é. fm. 335. házszám,

Zsebi Pál cca 52 é., 334 házszám

Márkus Gábor cca 80 é.

Tóth János cca 80 éves,

Tamás Mihály és felesége, 44-es házszám

Korcz Mihályné, 315. házszám.

Toplak Ferenc 14 éves.